

Jan Hamáček
1. místopředseda vlády
a ministr vnitra

Praha 25. února 2019
Č. j.: MV- 20312-6/AS-2019
Počet listů: 6

Vážený pane poslanče,

reaguji na Vaši písemnou interpelaci ve věci: „Návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhlášky provádějící zákon o archivnictví a spisové službě, obsahující novelu vyhlášky č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a novelu vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby ve znění vyhlášky č. 283/2014 Sb.“ v pořadí jednotlivých Vámi formulovaných dotazů, souvisejících s problematikou využívání archiválií.

- 1) *Jak ministerstvo vnitra interpretuje nálezn Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 3/14 ve vztahu ke konkrétnímu znění návrhu odstavce 7 (viz protichůdná příliš stručná informace v předkládací zprávě)?*

Úvodem upozorňuji na skutečnost, že podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby. Z této povinnosti vyplývá i sekundární povinnost sledovat ratio decidendi, tedy rozhodovací důvod, o něhož se výrok rozhodnutí Ústavního soudu opírá. Relevantním tudíž není pouze samotný výrok, nýbrž i jeho nosné důvody. Ministerstvo vnitra sice nedisponuje oprávněním k autoritativnímu výkladu rozhodnutí Ústavního soudu, ovšem v rámci výkonu jemu svěřené veřejné moci i jiných úkolů se bez vlastní interpretace těchto rozhodnutí nemůže obejít. Ta se následně promítá do jeho výstupů, včetně výstupů autoritativních.

Pokud jde o vlastní výklad nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 3/14 ze dne 20. prosince 2016, Ministerstvo vnitra má za to, že Ústavní soud ČR považuje za klíčovou distinkci mezi zpřístupněním archiválie správcem archivu na základě individuální žádosti badatele a jejím případným šířením či zveřejněním badatelem prostřednictvím publikace nebo jiné formy, jehož se správce archivu už neúčastní (bod 87 nálezu). Ústavní soud ČR vyjadřuje přesvědčení, že pojem nahlížení do archiválie ve smyslu zákona o archivnictví a spisové službě zahrnuje toliko adresné poskytnutí archiválie správcem archivu konkrétnímu badateli, a má za to, že již nezahrnuje i zveřejnění archiválie (body 89, 94 a 102 nálezu). Samotné nahlížení do archiválie ze strany badatele považuje Ústavní soud ČR z hlediska ochrany soukromí za méně citelné než zveřejnění osobních údajů (bod 90). Ústavní konformita § 37 odst. 11 zákona o archivnictví a spisové službě je tak dána jím stanovenou mírou možného přístupu k archiválii. Je třeba zvláště upozornit, že jiný (širší) výklad pojmu nahlížení do archiválií ve smyslu zákona o archivnictví a spisové službě, tj. např. zahrnující i další zveřejnění archiválie, by již Ústavní soud ČR za ústavně konformní nepovažoval (bod 94 věta poslední nálezu). Ústavní soud ČR v zásadě konstatoval, že archivní právo (zákon o archivnictví a spisové službě a jeho prováděcí předpisy) řeší přístup k archiváliím, následné zveřejňování obsahu archiválií je však již věcí jiných odvětví práva. Z pohledu Ministerstva vnitra jsou těmito odvětvími jak právo na ochranu osobních údajů, respektive soukromí, tak i zvláštní úprava zveřejňování některých dokumentů a údajů z tzv. období nesvobody (např. zákon o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek). V tomto kontextu je podle názoru Ministerstva vnitra také potřeba vnímat přesvědčení Ústavního soudu ČR o vhodnosti zachování otevřeného režimu nahlížení do archiválií (bod 100 nálezu) a jeho rezervovaný postoj k anonymizaci („začernování“) údajů v archiváliích, do nichž je nahlíženo. Tedy archivní právo by mělo být koncipováno tak, a koncipováno tak skutečně i je, že badatel má mít přístup k úplným textům archiválií v rozsahu § 37 odst. 11 archivního zákona (otevřený režim nahlížení do archiválií). Odpovědi na otázku o rozsahu následného zveřejnění obsahu archiválií však již musí dát jiné oblasti práva.

Ústavní soud ČR současně v nálezu artikuluje povinnost dbát na to, aby jiná osoba zpřístupněním archiválie s údaji o ní badateli neutrpěla újmu na svých právech, byla zachována její lidská důstojnost a nebylo neoprávněně zasaženo

do jejího soukromého a osobního života. Archiv především musí přijmout potřebná opatření proti neoprávněnému zpracování údajů. Této povinnosti archiv vyjde vstříc, když přiměje žadatele podpisem badatelského listu odkazujícího na badatelský řád k prohlášení, že si – jako badatel – bude plně vědom odpovědnosti spojené s případným dalším nakládáním se získanými osobními údaji, zejména s jejich zveřejněním, k němuž si musí vyžádat předem souhlas dotčené osoby (bod 96 nálezu). Tento postoj Ústavního soudu ČR byl důvodem úpravy vzorového badatelského řádu.

Ze strany Ústavního soudu ČR bylo současně připomenuto, že dnešní stát založený na demokratických zásadách vlády práva a respektu k základním právům jednotlivce se nemůže zprostit odpovědnosti za neoprávněné zásahy do práva na ochranu údajů **obětí tohoto pronásledování či jiných osob**, k nimž by mohlo docházet porušováním povinností archivů spojených se stanovením a uplatňováním podmínek nahlížení do archiválií, které jsou stanoveny zákonem o archivnictví a spisové službě a badatelským řádem, nebo zneužitím otevřeného přístupu k citlivým údajům ze strany badatelů jejich zveřejněním nebo jiným zpracováním bez souhlasu dotčených osob. Ustanovení § 37 odst. 11 zákona o archivnictví a spisové službě **nezbavuje stát povinností ochránit informace z nejintimnější osobní sféry jednotlivce (sexualita, stigmatizující informace o zdravotním stavu či utrpěné újmě) a zvláště zranitelné osoby (děti, osoby se zdravotním postižením)**. Na účinnou kontrolu dodržování s tím spjatých povinností nezávislým orgánem, doprovázenou citelnými sankcemi v případě jejich porušení, je vázána přípustnost omezení práva na ochranu osobních údajů podle čl. 10 Listiny, čl. 8 Listiny EU i čl. 8 Úmluvy (body 105 a 106 nálezu).

2) Je si ministerstvo vnitra vědomo, že návrh znění odstavce 7 je v příkrém rozporu s vyjádřením vlády ČR předloženým Ústavnímu soudu ČR (viz bod 12. nálezu sp. Zn. Pl. ÚS 3/14)

Jak je již zmíněno v úvodu odpovědi na otázku č. 1, závaznými nejsou toliko výroky rozhodnutí Ústavního soudu ČR, nýbrž i rozhodovací důvod. Ústavní soud ČR svým nálezem sp. zn. Pl. ÚS 3/14 vytvořil novou právní situaci, z níž musí Ministerstvo vnitra při své další činnosti vycházet. Tehdejší vyjádření vlády distinkci mezi zpřístupněním archiválie správcem archivu na základě individuální žádosti

badatele a jejím případným šířením či zveřejněním badatelem prostřednictvím publikace nebo jiné formy, jehož se správce archivu už neúčastní, kterou vyzdvihuje Ústavní soud ČR, nepostihlo. Vláda naopak implicitně kladla mezi zpřístupnění archiválií badateli a zveřejnění archiválie rovnítko, s tímto pojetím se však Ústavní soud ČR zjevně neztotožnil.

2) Jak ministerstvo vnitra v této souvislosti vykládá pojmy „osobní údaje“, zejména pak „citlivé osobní údaje“, a s odkazem na jaké právní normy?

Ministerstvo vnitra vykládá uvedené pojmy v souladu s aktuálně platnou právní úpravou, jíž je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) – GDPR. Pojem „osobní údaje“, vykládá podle čl. 4 odst. 1 GDPR a „citlivé osobní údaje“ podle čl. 9, kde se objevuje termín zvláštní kategorie osobních údajů.

3) Považuje ministerstvo vnitra v této souvislosti např. bývalé příslušníky Sboru národní bezpečnosti včetně složky Státní bezpečnosti a nomenklaturní funkcionáře Komunistické strany Československa (zločinné a zavrženíhodné organizace dle zákona č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu) za veřejně činné osoby?

Termín „veřejně činné osoby“ se v kontextu doby před rokem 1990 nepoužíval, spíše jde o užší termín „úřední osoby“, pod který je možné podřadit také bývalé příslušníky Sboru národní bezpečnosti, včetně složky Státní bezpečnosti, funkcionáře KSČ a Lidové milice. Termín je použit zákonem o ochraně osobních údajů, tedy zákonem, který nespadá do gesce Ministerstva vnitra. Ministerstvo vnitra proto není kompetentní podávat jeho výklad. Povšechně však konstatuje, že zákon o ochraně osobních údajů umožňuje zpracovávat osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení, bez souhlasu subjektů údajů. Totéž pravidlo by měl obsahovat navrhovaný zákon o zpracovávání

osobních údajů, který je momentálně projednáván v obou komorách Parlamentu České republiky.

4) Je si ministerstvo vnitra vědomo, že se snaží počínaje dnem vydání vyhlášky - 30 let od pádu komunistického totalitního režimu - donutit i autory vědeckých prací anonymizovat výsledky svého výzkumu, zejména pak badatele zkoumající jednotlivé mocenské a politické nuance fungování nacistického a komunistického totalitního režimu, pokud nezískají souhlas se zveřejněním inkriminovaných údajů?

Tím, že Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/14 stanovil hranici mezi zpřístupněním archiválie správcem archivu na základě individuální žádosti badatele a jejím případným šířením či zveřejněním badatelem prostřednictvím publikace nebo jiné formy zveřejnění, jehož se správce archivu už neúčastní, vymezil současně i hranici dosahu úpravy prováděné zákonem o archivnictví a spisové službě, a tím také kompetenci Ministerstva vnitra jakožto ústředního správního úřadu ve věcech archivnictví. Ochranu osobních údajů získaných studiem archiválií a jejich další užití tedy neřeší zákon o archivnictví a spisové službě. Ochrana je postavena nad rámec individuálního zpřístupnění archiválie badateli a spadá již do kompetence Úřadu pro ochranu osobních údajů, případně soudů. Jelikož tím Ústavní soud ČR potvrdil, že problematika ochrany osobních údajů získaných studiem archiválií při jejich zveřejňování nespadá do kompetence Ministerstva vnitra a archivů, bylo možné ustanovení nového odstavce 7 z návrhu novely vyhlášky vypustit. Dodávám, že Ministerstvo vnitra se tím nesnažilo nutit autory např. anonymizovat výsledky jejich práce před zveřejněním, pouze upozornit badatele na jejich povinnosti, plynoucí jim z jiných právních předpisů. K tomu odkazuji na širší vysvětlení v odpovědi na Vaši otázku č. 1.

5) Co budou dělat „badatelé“, pokud nebude jasné, zda osoba uvedená v archiváliích je stále naživu?

V dané otázce nemůže Ministerstvo vnitra podávat doporučení, neboť posouzení nutné míry ochrany oprávněných zájmů osoby, u níž nelze jednoznačně

prokázat, zda je či není dosud žijící, je v kompetenci Úřadu pro ochranu osobních údajů.

- 6) *Co znamená nejasná formulace v tiskovém vyjádření paní Kláry Pěkníkové z 22. ledna 2019, citují: ministerstvo vnitra se rozhodlo závěry nálezu Ústavního soudu v návrhu „explicitně nezmiňovat“, že odstavec 7 je vyřazen z návrhu novely vyhlášky?*

Ministerstvo vnitra při formulaci diskutovaného článku 7 novely vyhlášky striktně vycházelo ze znění článku 96 nálezu Ústavního soudu ČR, který konstatuje: „Archiv je ve smyslu § 10 zákona č. 101/2000 Sb. povinen dbát, aby jiná osoba zpřístupněním archiválie s údaji o ní badateli neutrpěla újmu na svých právech, byla zachována její lidská důstojnost a nebylo neoprávněně zasaženo do jejího soukromého a osobního života. Archiv především musí přijmout potřebná opatření proti neoprávněnému zpracování údajů (§ 11). Tuto povinnost archiv splní, když přiměje žadatele podpisem badatelského listu odkazujícího na badatelský řád (vzory viz vyhláška č. 645/2004 Sb.) k prohlášení, že si – jako badatel – bude plně vědom odpovědnosti spojené s případným dalším nakládáním se získanými osobními údaji, zejména s jejich zveřejněním, k němuž si musí vyžádat předem souhlas dotčené osoby (§ 7 ve vztahu k § 5 odst. 2 věta první zákona).“

Uvedené vyjádření Mgr. Kláry Pěkníkové mělo za cíl formulovat, že Ministerstvem vnitra původně zvažovaný záměr vložení jednoznačného upozornění badatele do vzorového badatelského řádu (v souladu se závazným doporučením, obsaženým ve výše uvedeném nálezu Ústavního soudu) není třeba v navrhovaném znění archivní vyhlášky realizovat, neboť povinnosti badatelů vyplývající z jiných právních předpisů zůstávají i nadále platné.

S pozdravem

Vážený pan
PhDr. Pavel Žáček, Ph.D.
poslanec Poslanecké sněmovny
Parlamentu České republiky
Praha

